

Na temelju članka 62. stavak 5. Zakona o veterinarstvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/00), federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, donosi

PRAVILNIK

O UVJETIMA ZA UVOZ SJEMENA ZA UMJETNO OSJEMENJIVANJE IVOTINJA I OPLODNIH JAJNIH STANICA I NJIHOVOJ UPORABI U STOČARSTVU

Članak 1.

Ovim pravilnikom se određuju uvjeti koje trebaju ispunjavati muška priplodna grla čije se sjeme rabi za umjetno osjemenjivanje i kvalitet koju trebaju imati roditelji i embrion u cilju provedbe embriotransfera; kvalitet i zdravstvena ispravnost sjemena; postupak sa sjemenom pri umjetnom osjemenjivanju i uvjeti za uvoz sjemena i oplodnih jajnih stanica.

Članak 2.

Sjeme za umjetno osjemenjivanje i oplodne jajne stanice mogu se uvoziti, odnosno nabavljati, samo iz registriranih i ovlaštenih reprodukcionijskih centara, da potječe od ivotinja čije zdravstveno stanje sigurno isključuje širenje bolesti, da je uzeto, obrađeno, pohranjeno i prevoženo po propisu, te da se sve navedeno jamči certifikatom, odnosno zdravstvenom potvrdom.

Uvjeti za muška priplodna grla

Članak 3.

Uvjeti za muška priplodna grla odnose se na izbor pasmine, proizvodne i reproduktivne sposobnosti i zdravstveno stanje rasplodnjaka čije se sjeme uvozi i rabi za umjetno osjemenjivanje.

Članak 4.

Do usvajanja plana pasminske rejonizacije u stočarstvu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) za umjetno osjemenjivanje ivotinja na pojedinim poljoprivrednim rejonima Federacije, u pravilu, koristit će se slijedeće pasmine:

1. Zagoveda:

za ravničko područje: simentalac 98% i HF 2%,

za brdski rejon simentalac 60%, smeđe 38% i HF 2%,

za brdsko-planinski rejon simentalac 30%, smeđe 47%, sivo 20% i HF 3%,

za planinski rajon simentalac 10%, smeđe 40%, i sivo 50%,

za Mediteransko-planinarski rejon smeđe 20%, sivo 60% i simentalac 20%,

za Mediteranski rejon simentalac 10%, smeđe 30%, sivo 55% i HF 5%.

2. Zaovce:

za područje istočne i sjeverne Bosne (mesno-vunski rajon) u obzir dolaze različite pasine merino ovaca (Virtemberška ovca).

za sva ostala područja u obzir dolazi autohtona pramenka (Dubska-Vlašička ovca) i njihovi križanci sa plemenitim pasminama.

3. Zasvinje

Za proizvodnju industrijskih križanaca u obzir dolaze slijedeće pasmine: Landrase, Veliki Jorkšir, Durok, Hemšir i Pietrain.

4. Zakonje

U svim poljoprivrednim rejonima, osim ravničkog, u obzir dolaze Bosanski brdski konj,

Za ravničarski rejon Lipicanac.

5. Na izričit zahtjev vlasnika može se rabiti bilo koja od navedenih ili neka od drugih pasmina bilo koje vrste životinja.

Članak 5.

Za umjetno osjemenjivanje plotkinja može se uporabiti samo sjeme mužjaka priplodnih grla koja su ispitana na potomstvo (progeno testirana) ili koja potječu od roditelja ispitanih na potomstvo sukladno sa odredbama članka 19. stavak 1. Zakona o mjerama za promicanje stočarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98).

Članak 6.

Minimalni uvjeti u pogledu proizvodnih i reproduktivnih sposobnosti koje treba da ispunjavaju majke i potomstvo priplodnjaka od kojih se uzima i uvozi sjeme za umjetno osjemenjivanje i oplodne jajne stanice, za pojedine vrste životinja, su slijedeći:

1. Zagoveda:

a) da biološkim testiranjem nisu utvrđene pojave teškog telenja, mrtvorodne teladi i pojave degenerativnih mana na potomstvu;

b) da su progenim testiranjem na tova svojstva i kakvoću mesa osigurani slijedeći minimalni uvjeti:

Simentalac:

minimalni prosječni dnevni prirast: 1200 g,

maksimalno dozvoljena konverzija hrane za 1 kg prirast 6 KJ,

randman toplih polovica 60%,

završna težina u tovu 550 kg.

Smeđe:

minimalni prosječni dnevni prirast 1.150 g,

maksimalno dozvoljena konverzija hrane za kg prirasta 5,6 KJ,

randman toplih polovica 60%

završna težina u tovu 450 kg.

Sivo:

minimalni prosječni dnevni prirast 1.100 g,

maksimalno dozvoljena konverzija hrane za 1 kg prirasta 5,8 KJ,

randman toplih polovica 60%,

završna težina u tovu 350 kg.

c) Proizvodnja bikovskih majki treba da iznosi:

Holštajn-frizijsko:

minimalna prosječna mliječnost u 5 laktacija 7.000 kg,

minimalni prosječni postotak masti u mlijeku 3,7%,

minimalni prosječni postotak bjelančevina u mlijeku 3,3%.

Simentalac:

minimalna prosječna mliječnost u 5 laktacija 4.600 kg,

minimalni prosječni postotak masti u mlijeku 4%,

minimalni prosječni postotak bjelančevina u mlijeku 3,7%.

Smeđe:

minimalna prosječna mliječnost u 5 laktacija 6.000 kg,

minimalni prosječni postotak masti u mlijeku 4%,

minimalni prosječni postotak bjelančevina u mlijeku 3,6%.

Sivo:

minimalna prosječna mliječnost u 5 laktacija 3.500 kg,

minimalni prosječni postotak masti u mlijeku 4%,

minimalni prosječni postotak bjelančevina u mlijeku 3,6%.

d) Da su progenim testiranjem na reprodukcijске sposobnosti kćeri bikova u testu osigurani slijedeći uvjeti:

Holštajn-frizijsko:

maksimalna dozvoljena dužina servis perioda 120 dana,

maksimalno dozvoljena dužina međutelidbenog razdoblja 405 dana,

Simentalac:

maksimalno dozvoljena dužina servis perioda 105 dana,

maksimalno dozvoljena dužina međutelidbenog razdoblja 390 dana.

Smeđe:

maksimalno dozvoljena dužina servis perioda 105 dana,

maksimalno dozvoljena dužina međutelidbenog razdoblja 390 dana.

Sivo:

maksimalno dozvoljena dužina servis perioda 105 dana,

maksimalno dozvoljena dužina međutelidbenog razdoblja 390 dana.

2. Zasvinje

a) Da tijekom biološkog testiranja nije bilo pojave slijepih i uvrnutih sisa i pojava mastitisa, te da minimalni broj aktivnih sisa iznosi 7 pari,

b) Da su u performans testu na tova svojstva i kvalitet mesa zadovoljeni slijedeći kriteriji za pasmine koje služe za proizvodnju industrijskih križanaca:

Dob na kraju testa 170 dana,

Dnevni prirast (30-100 kg) 870 grama,

Konverzija hrane za kg prirasta 3 kg,

Debljina leđne slanine, mm 22.

3. Zaovce:

a) Proizvodnja mlijeka i kvalitet vune majki ovnova treba da iznosi:

minimalna prosječna proizvodnja mlijeka u litrima treba da iznosi 180 litara,

minimalni prosječni postotak masti u mlijeku 6%,

minimalni prosječni postotak bjelančevina u mlijeku 4%,

najniže dozvoljeni kvalitet vune A-B klase.

b) Rezultati progenog testiranja na proizvodnju mlijeka, toвне osobine i kvalitet vune trebaju zadovoljavati sljedeće kriterije:

minimalna proizvodnja mlijeka u prvoj laktaciji kćeri ovnova u testu 188 litara,

minimalni prosječni postotak mliječne masti u mlijeku 6%,

minimalni prosječni postotak bjelančevina u mlijeku 4%,

minimalni prosječni prirast u tovu jagnjadi 300 g,

maksimalna prosječna konverzija hrane za kg prirasta 5 KJ,

najniže dozvoljeni kvalitet vune A-B klasa.

4. Zakonje:

Progeni testovi pastuha koji se obavljaju na temelju podataka o ispitivanju radne sposobnosti i natjecateljskih rezultata ostvarenih na slučajnim natjecanjima njihovih sinova i kćeri trebaju da zadovoljavaju minimalne međunarodne standarde za pojedine pasmine.

Članak 7.

Mužki rasplodnjaci od kojih se uzima sjeme za umjetno osjemenjivanje, trebaju udovoljavati i sljedećim uvjetima:

1. da su mužka priplodna grla pod stalnim zdravstvenim nadzorom veterinarske službe i da su kod njih provedena propisana preventivna cijepljenja i dijagnostička ispitivanja,

2. da u zadnjih 12 mjeseci nisu bolovala od zaraznih i drugih bolesti određenih listama A i B (O.I.E.) i da su u vrijeme uzimanja sjemena bili zdravi.

3. da su bili u dobroj rasplodnoj kondiciji;

4. da bikovi nisu bili stariji od 7 god; nerastovi od 4; ovnovi od 4 i pastusi od 10 godina,

5. da se ne koriste za proizvodnju vakcina.

Kvalitet sjemena

Članak 8.

Kriteriji za kvalitet sjemena obuhvaćaju način pakiranja doza, minimalan broj spermija u dozi sjemena, minimalni dozvoljeni postotak progresivno pokretljivih spermija u dozi i maksimalni dozvoljeni broj patoloških i nezrelih spermatozoida u dozi za umjetno osjemenjivanje.

1. Sjeme se može transportovati u obliku DS ili tekućem stanju;
2. Na paketima mora biti navedeno ime bika, pasmina, podrijetlo, broj serije i datum proizvodnje sjemena,
3. minimalni broj spermatozoida u dozi za umjetno osjemenjivanje goveda 10-15 miliona, za krmače 4-6 milijardi, za ovce 300-400 miliona i za kobile 200-400 miliona; (ovisno od vrste pakiranja).
4. minimalan postotak progresivno pokretljivih spermija u dozama za osjemenjivanje goveda 70%, svinja 60%, ovaca 75% i kobilica 60%.
5. maksimalni dozvoljeni procenat patoloških spermija može iznositi kod bika 10%, ovna 5% i kod nerasta i pastuha 15%. Maksimalni broj nezrelih spermija može iznositi kod bikova i ovnova 1%, a kod nerastova i pastuha 5%.

Zdravstvena ispravnost sjemena

Članak 9.

Pod zdravstvenom ispravnošću se podrazumijeva:

1. da sjeme ne smije biti mehanički onečišćeno;
2. da sjeme ne sadrži bilo kakve štetne biološke agense, tj. da ne sadrži specifične i nespecifične mikroorganizme;
3. da sjeme ne sadrži neorganske ili bilo koje druge agense koji bi mogli negativno utjecati na uspjehnost oplodnje ili prouzročiti štetne genetske promjene na potomstvu.
4. u cilju utvrđivanja štetnih agenasa sjeme iz uvoza i iz reprodukcionihi centara u zemlji prije distribucije obvezno se podvrgava mikroskopskoj, mikrobiološkoj, virusološkoj i radijacijskoj pretrazi.

Postupak sa sjemenom pri transportu i inseminaciji

Članak 10.

Pri transportu i aplikaciji sjemena treba se pridržavati slijedećeg:

1. transport sjemena vrši se na odgovarajući način, ovisno o vrsti sjemena;

2. odmah poslije preuzimanja sjemena izvršiti mikroskopski pregled,
3. kod duboko smrznutog sjemena institucija koja obnaša umjetno osjemenjivanje mora imati najmanje dva kontejnera i to jedan većeg kapaciteta-stacionarni- sa dužim vremenom zadržavanja dužika i jedan manjeg kapaciteta-pokretni (terenski)-sa kraćim vremenom zadržavanja dužika, a koji će se dopunjavati dužikom iz stacionarnog kontejnera;
4. terenski kontejner treba sadržavati minimalnu potrebitu količinu sjemena kako bi se radi čestog otvaranja ili prevrtanja kontejnera pri manipulaciji i transportu izbjegla mogućnost pukova ili propadanja sjemena;
5. redovito kontrolirati razinu dužika u kontejnerima i na vrijeme vršiti dopunu kontejnera dužikom;
6. pajete iz kontejnera vaditi dugim nenazubčanim hvataljkama (pincetama);
7. neposredno prije osjemenjivanja izvršiti ginekološki pregled plotkinje, obvezno koristiti sterilni tubus i procijeniti zdravstveno stanje genitalija i spremnost, odnosno najpovoljnije vrijeme inseminacije;
8. prije i tijekom pregleda i inseminacije pridržavati se načela sepse i antiseptike;
9. sjeme odmrznuti na propisanoj temperaturi neposredno prije inseminacije;
10. sjeme jednom odmrznuto ne smije se naknadno zamrzavati;
11. u slučaju izostanka koncepcije nakon trokratnog osjemenjivanja obvezno izvršiti detaljan ginekološki pregled i poduzeti odgovarajuću terapiju, a u slučaju neuspješne terapije preporučiti tovanje ili upućivanje na klanje.

Uvjeti za uvoz sjemena za umjetno osjemenjivanje i oplodnih jajnih stanica

Članak 11.

Sjeme i oplodne jajne stanice koje se uvoze u Federaciju u cilju umjetne oplodnje moraju da ispunjavaju uvjete iz čl. 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8. i 9. ovog pravilnika, kao i veterinarsko-zdravstvene uvjete određene propisima iz oblasti veterinarstva.

Članak 12.

Za umjetno osjemenjivanje može se uvoziti samo sjeme progeno testiranih priplodnih životinja ili koji potiču od progeno testiranih roditelja.

Za uvoz sjemena potrebna je dozvola Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Pored navedenog, uvoznik je obavezan osigurati rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz sjemena i oplodnih jajnih stanica.

Članak 13.

Svaku pošiljku sjemena priplodnjaka i oplodnih jajnih stanica pri uvozu u Federaciju mora pratiti uvjerenje o podrijetlu i zdravlju u kojem će mjerodavni veterinar zemlje izvoznice potvrditi:

1. da su životinje od kojih je uzeto sjeme za umjetno osjemenjivanje odnosno oplodne jajne stanice u momentu uzimanja sjemena odnosno jajnih stanica zdrave i da nisu sumnjive na zarazne bolesti iz lista "A" i "B" Međunarodnog ureda za epizootije (OIE) i zaraznih bolesti koje se ovom vrstom pošiljke mogu prenijeti.

2. da na području s kojeg sjeme i oplodne jajne stanice potječu nema niti je u posljednjih godinu dana bilo pojava zaraznih bolesti,

3. da sjeme i oplodne jajne stanice u pošiljci odgovaraju uvjetima utvrđenim važećim Međunarodnim kodeksom o zdravlju životinja (OIE).

U certifikatu pri izvozu mora se navesti da sjeme i oplodne jajne stanice moraju odgovarati uvjetima predviđenim u odredbama Međunarodnog kodeksa o zdravlju životinja (objavljenom u specijalnom izdanju iz 1997. godine) za pojedine bolesti kako slijedi:

1. Slinavka i čap (Foot and mouth disease (FMD)) čl. 2.1.1.7, 2.1.1.8, 2.1.1.9, 2.1.1.10, 2.1.1.11, 2.1.1.12, 2.1.1.13.

2. Vezikularna bolest svinja (Swine vesicular disease) (SVD) čl. 2.1.3.8, 2.13.9

3. Kuga goveda (Rinderpest) čl. 2.1.4.8, 2.1.4.9, 2.1.4.10, 2.1.4.11.

4. Kuga malih preživala (Peste des petits ruminants) (PPR) čl. 2.1.5.8, 2.1.5.9, 2.1.5.10, 2.1.5.11.

5. Kvirgavost kože (Lumpy skin disease) (LSD) čl. 2.1.7.8, 2.1.7.9.

6. Bolest plavog jezika (Bluetongue) čl. 2.1. 9.8., 2.1.9.9, 2.1.9.10, 2.1.9.11.

7. Boginje ovaca i koza (Sheep pox and goat pox) čl. 2.1.11.7, 2.1.11.8.

8. Afrička bolest konja (African horse sickness) (AHS) čl. 2.1.11.7, 2.1.11.8.

9. Afrička kuga svinja (African swine fever) (ASF) čl. 2.1.12.8, 2.1.12.9.

10. Klasična kuga svinja (Classical swine fever) čl. 2.1.13.8, 2.1.13.9.

11. Leptospiroza (Leptospirosis) članak 3.1.4.2.

12. Bruceloza goveda (Bovine brucellosis) čl. 3.2.1.4, 3.2.1.5.

13. Genitalna kampilobakterioza goveda (Bovine genital campylobacteriosis) članak 3.2.2.3.

14. Tuberkuloza goveda (Bovine tuberculosis) čl. 3.2.3.7, 3.2.3.8.

15. Enzootska leukoza goveda (Enzootic bovine leucosis) (EBL) čl. 3.2.4.4, 3.2.4.5.

16. Infekciozni rinotraheitis goveda, Infekcioni gnojni vulvovaginitis (Infectious bovine rhinotracheitis, Infectious pustular vulvovaginitis) (IBR-IPV) čl. 3.2.5.6, 3.2.5.7, 3.2.5.8.

17. Trihomonijaza (Trichomoniasis) članak 3.2.6.2.

18. Brucelozna infekcija ovaca (Brucella ovis infection) članak 3.3.1.3.

19. Bruceloza koza i ovaca (Brucellosis-Excluding Brucella ovis) čl. 3.3.2.7, 3.3.2.8.

20. Enzooski pobačaj ovaca (Ovine clamidiosis) (EAE) članak 3.3.7.4.

21. Durina (Dourine) čl. 3.4.2.5, 3.4.2.6.

22. Virusni arteritis konja (Equine viral arteritis) čl. 3.1.10.4, 3.1.10.5.

23. Bruceloza svinja (porcine brucellosis) članak 3.5.2.4.

24. Tjebinska bolest (Enterovirus Encephalomyelitis) (Teschen disease) čl. 3.5.4.8, 3.5.4.9.

25. Transmisibilni gastroenteritis (Transmissible gastroenteritis) članak 3.5.5.4.

27. Q groznica (Q febris).

Pošiljku sjemena ili oplodnih jajnih stanica u unutarnjem prometu mora pratiti veterinarska potvrda potpisana od strane kantonalnog veterinarskog inspektora u kojoj je navedena klauzula da su sjeme, odnosno oplodne jajne stanice proizvedene i tretirane shodno uvjetima propisanim ovim pravilnikom i Međunarodnom kodeksu o zdravlju životinja,

4. da su sjeme odnosno oplodne jajne stanice, bili uskladišteni pod odgovarajućim veterinarsko-zdravstvenim nadzorom i otpremljeni u propisno za transport pakiranim kontejnerima.

5. Da pošiljku sjemena prati dokumentacija o podrijetlu i testiranju priplodnjaka od kojih je sjeme uzeto.

Članak 14.

Uvoznik odnosno krajnji korisnik sjemena i oplodnih jajnih stanica je obvezan:

a) da istovar sjemena i oplodnih jajnih stanica vrši obvezno u nazočnosti kantonalnog veterinarskog inspektora, kojeg mora pisano izvijestiti najmanje u zakonski propisanom roku.

b) da drži pošiljku u karantinu pod nadzorom nadležnog veterinarskog inspektora, od dana prispjeća do završetka naređenih dijagnostičkih pretraga, odnosno dok se ne utvrdi da je pošiljka sjemena odnosno oplodnih jajnih stanica zdrava i propisanog kvaliteta kako je to regulirano ovim pravilnikom.

Članak 15.

Ukoliko se ustanovi da pošiljka sjemena, odnosno jajnih stanica neispunjava uvjete propisane ovim pravilnikom, pošiljka se stavlja na raspolaganje zemlji uvoznici.

U slučaju da zemlja izvoznica ne osigura povratni prevoz navedene pošiljke u roku od trideset dana, mjerodavna Veterinarska inspekcija može narediti njeno uništavanje.

Troškovi nastali uništenjem pošiljke sjemena ili oplodnih jajnih stanica idu na teret pošiljatelja, primatelja ili njihovih opunomoćitelja. Federacija ne daje nikakva obećanja.

Članak 16.

Dospjela pošiljka za vrijeme karantiniranja mora biti ispitana prema odredbama iz čl. 7. i 8. ovog pravilnika.

Članak 17.

Nadzor nad izvršenjem ovog pravilnika, obnašaju organi uprave mjerodavni za poslove stočarstva i organi uprave mjerodavni za poslove veterinarstva.

Članak 18.

Podnositelj zahtjeva za izdavanje rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz sjemena za umjetno osjemenjivanje i oplodnih jajnih stanica dužan je uz zahtjev priložiti i mišljenje kantonalnog veterinarskog inspektora o ispunjenju potrebitih uvjeta za držanje, manipulaciju i distribuciju sjemena.

Prijelazne i završne odredbe

Članak 19.

Do osnutka Federalnog centra za reprodukciju u stočarstvu, uvoz i distribuciju sjemena i oplodnih jajnih stanica vršit će organizacija koju putem natječaja, na prijedlog Veterinarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, odabere Federalno ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo.

Članak 20.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 01-02-109-1/01 15. siječnja 2001. godine Sarajevo

Ministar prof. dr.Faruk Mekić, v. r.